

RUXANDRA CESEREANU s-a născut în Cluj la 17 august 1963. Actualmente este profesor la Departamentul de literatură comparată al Facultății de Litere din Cluj. Face parte din stafful Phantasma, Centrul de Cercetare a Imaginarului, în cadrul căruia a susținut ateliere de scriere creatoare în poezie, proză și scenariu de film (2002-2022). A publicat numeroase eseuri de mentalitate, studii și eseuri de literatură comparată: *Gulagul în conștiința românească. Memorialistica și literatura închisorilor și lagărelor comuniste* (1998, 2005, 2018); *Panopticum. Eseu despre tortura politică în secolul XX* (2001, 2014); *Imaginarul violent al românilor* (2003, 2016); *Decembrie '89. Deconstrucția unei revoluții* (2004, 2009, 2024); *Năruvuri românești. Texte de atitudine* (2007); *GOURMET. Celine, Bulgakov, Cortázar, Rushdie* (2009); *Biblioteca stranie. Eseuri* (2010); *Fugarii. Evadări din închisori și lagăre în secolul XX* (2016); *Lumi de ficțiune, lumi de realitate* (2022). Trei din volumele sale de studii și eseuri au fost traduse în limba engleză: *Political Torture in Twentieth Century* (traducere de Carmen-Veronica Borbély, Milano, Mimesis Edizioni, 2021); *Romania – from Communism to Post-Communism. Studies and Essays / Roumanie – du Communisme au Post-Communisme. Etudes et essais* (traducere de diferiți traducători, Milano, AlboVersorio, 2022); *Noah's Literary Ark for Gourmets. Studies and Essays in Comparative Literature* (traducere de Carmen-Veronica Borbély și Petronia Petrar, Milano, Edizioni AlboVersorio, 2023). Este, de asemenea, poetă și prozatoare. A publicat două fresce epice despre România: *Un singur cer deasupra lor* (2013, 2015) și *Regii ginoazielor* (2024). A coordonat la Galaxia Gutenberg trei volume: *Iuliu Hossu, trei portrete* (ediție bilingvă româno-engleză, 2019); *Iuliu Hossu, patru portrete* (2025); *Gânduri despre Iuliu Hossu* (2025). A editat volumul *Persecuție și rezistență. Vasile Cesereanu – un preot greco-catolic în dosarele de urmărire de către Securitate* (ediția a doua adăugită, 2017). Cărțile ei de poezie și proză au fost traduse în engleză, italiană, maghiară, franceză, bulgară, germană.

Ruxandra Cesereanu

IEȘIREA

Galaxia Gutenberg

2025

Cuprins

I / 5

II / 38

III / 54

Precizări / 57

Addenda / 63

Fotografii de arhivă / 87

© Ruxandra Cesereanu
© Editura Galaxia Gutenberg, 2025

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CESEREANU, RUXANDRA
Ieșirea / Ruxandra Cesereanu
Târgu Lăpuș: Galaxia Gutenberg, 2025
ISBN 978-630-337-183-2
I. Cesereanu, Ruxandra

2
929

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului, reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsește penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

www.galaxiagutenberg.ro
EDITURA GALAXIA GUTENBERG
435600 Târgu Lăpuș, str. Florilor nr. 11
Tel.: 0723 377 599, 0733 979383
E-mail: contact@galaxiagutenberg.ro

PRINTED IN ROMANIA

Ieșirea

I.

La început nu se zărea nimic dinăuntru dubelor care mergeau zdruncinat, hurducându-i pe cei dinăuntru lor, de parcă s-ar fi aflat înlăuntru unei tobe care bubuia să le spargă nu doar urechile, ci și trupurile să le rupă. Merindele de drum, primite la mănăstirea Căldărușani unde fuseseră cu domiciliu forțat, se sfârșiseră, cașul și slănina se gătaseră primele, apoi marmelada, mai rămăsese poate câte un coltuc de pâine rățacit. Urcușuri, coborâșuri, pe drumuri nevăzute, fierbințeală mare în mașinile sigilate parcă și oboesală cât încape. Niciunul din prizonieri nu izbutise să închidă un ochi. Ziua, păzitorii de la Securitate îi mai dădeau jos la câte-o margine de drum, ca să mănânce și să își dezdoaie oasele. Așa apucară să ia niște flori de salcâm, de la una din opriri unde se dezdoiseră, și le țineau la marginea nasului, ca să își primenească nările și respirația, căci încinsătura din mașină era ucigătoare inclusiv cu mirosul ei acru de transpirație. Păzitorii se uitară la ei ca la niște copii năuci, dar nu ziseră nimic.

Trecură de-a valma prin mai multe orașe ardelenesti, fără să fie vărsați în vreo închisoare. Episcopul Iuliu simțind însă că se apropie de Cluj își apăsă inima primitoare ca pe o pompă care îi dăruie puțin alint. Orașul credinței sale nesmintite de nimeni și nimic. Ca prin minune, mașinile opriră să se aprovizioneze cu benzină, aproape de

centru, lângă Teatrul Național, iar episcopul Iuliu zări vârful catedralei sale iubite, sumețită spre cer. Schimbarea la față era ea, scumpa biserică a lăuntrului său și a credincioșilor săi. Hristos Însoritul îi dăruise această minune ca, rob fiind, să mai zărească iubita catedrală. Bezna unde erau închiși făcea ca lumina dăruită să fie și mai mare, și mai aprinsă. Ușile deschise ale dubei prin care se zărea catedrala erau ca două aripi de vultur, căci așa au puterea de a preschimba percepțiile în altă lume decât cea reală sau tocmai întrucât cea reală e rău bolnavă și nu poate fi altfel tămăduită decât prin visătorie. Să rămânem tari în credință, să nu ne clintim din ea, să fim înălțați prin ea. O porniră din Cluj, cu benzina reînnoită, drumul prizonierilor ducea în altă parte. Să nu te temi, așa îi murmură mereu în ureche Hristos înconjurat de raze. Hristos Domnul este soarele lui, al lor, al captivilor, și al celor care îi vedeau razele. Mașina trecu, era tot o minune poate, sau era voia păzitorilor să îl zgândărească, să îl înjunghie puțin, fără să știe cât bine îi fac de fapt cu rănirea aceasta. Deci duba trecu și prin fața catedralei din Gherla, într-un vâjâit, aici nu mai opriră nicăieri în oraș, așa încât nu mai avu cum să se bucure de scumpa aceasta, dar o zări ca pe o pană plutind legănat de sus. Până la urmă păzitorii au hotărât să oprească iarăși undeva, căci mașinile duduiau și chiar fumegau întrucâtva, motorul fusese prea încercat. Opriră într-un sat, iar ușile dubelor deschise îi îngăduiră unui om de-al locului să privească înăuntru și să-i vadă pe prizonierii așezați, în veșmintele lor preoțești. Deși omul nu îi recunoscu, își înclină ușor capul, salutându-i simplu. Nu

putea să știe cine sunt ei. Nici nu era musai. Pe întregul drum, prizonierii binecuvântaseră cătunele și orașele, făcându-și cruci cu limba și rostind rugăciuni pe tăcutele. În Dej, alta a fost să fie minunea a nu știu câta în drumul lor de prinși. Mașinile opriră lângă parcul central, era fierbințeală mare, îi ținură cât îi ținură înăuntru, poate chiar câteva ceasuri în care șiroiau de sudoare ca niște cai alergați la curse, apoi păzitorii deschiseră totuși opritorile, lăsându-i să respire puțin. La o distanță de câțiva metri, se iviră atunci copiii curioși care se jucau în parc. Murmurau, înțeleseseră că nu trebuie să se mire strigând, șopteau întrebători, privindu-i pe prizonieri, își făceau semne, aveau ochii mari, bulbucăți, voiau să înțeleagă, dar nu știau de la cine să afle. Prizonierii zâmbiră pe furiș către ei, căci Hristos Însoritul le dăruise și acest lucru. Copiii mirați erau darul către ei în drumul spre o robie și mai mare decât cea de până acum. Episcopul Iuliu pricepu că un copil avea să fie și el, ba chiar toți episcopii aveau să fie niște copii ai lui Hristos, acolo, în închisoarea spre care erau duși și al cărei nume nu îl cunoșteau încă. Mai avea crucea pectorală cu sine, dar oare cât ar mai fi putut să o țină cu el, fără să-i fie luată? Copiii îl cercetau ca pe o jivină îmbrăcată preoțește. Îi iscodeau pe toți ca pe niște jivine, dar erau cumiți, pricepând că e aici ceva ce ei nu pot înțelege pe de-a-ntregul. Și-atunci priveau cu mirare.

Apoi păzitorii i-au strâns în dubă unde i-au coclit iar o vreme. Captivii încercau să priceapă de ce drumul urca și unde ducea. Se găseau deja prin pământurile Maramureșului. Păzitorii doreau să se răcorească chiar ei, așa că

pentru primenire au oprit mai sus de un izvor de unde prinșii s-au limpezit cât să nu fie soioși și au băut apă pe săturate. Îi lăsară să se curățe astfel și să își răcorească gâtleurile. Niște copii aflați cu oile la păscut se uitau la ei ca la o arătare din ceruri. Era al nu știu câteleva semn că se va întâmpla ceva. Cu hainele lor preotești poate că păreau căzuți din ceruri, slăbănogi și prelungi cum arătau.

Din nou în dubă, ei au știut atunci că vor fi duși fie la mănăstirea Bixad, fie la închisoarea Sighetului. Nădăjduind că ar putea fi Bixadul lor scump, au început să zică toți: *De haina ta, Preacurată, ne agățăm așa cum se agăț copiii ca să fie feriți de rău și de primejdie, acopere-ne, Fecioară, cu puterea aripilor tale de mamă și fii nouă mare și tare ocrotitoare! Cerșim scutul tău puternic în sălașul durerii, ajută-ne să fim mereu îmbrăcați în Hristos!* Episcopul Iuliu o și zări pe Preacurată, cu aripile urieșești ale mantiei sale deschise, înclinate cât să-i acopere pe robii greco-catolici din cele două mașini, de parcă ar fi aruncat pe ei un giulgiu vindecător. Dacă ar fi fost lăsați în domiciliu forțat la mănăstirea Bixadului, s-ar fi aflat aproape de icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului, iar lucrul acesta ar fi fost o binecuvântare. Dar când seara căzu de-a binelea, episcopul Iuliu își dădu seama că alegerea păzitorilor înclina spre Sighetul Marmației, unde era închisoarea.

Opriră în fața unei clădiri cu două etaje și cu ferestre mici ca de internat, de unde nu se putea sări de la fereastră ca să fugi în târg. Cenușul scorjit al închisorii era așa cum doreau păzitorii și mai-marii lor, adică neprimitor și mohorât. O puzderie de gardieni țâșniră de te miri unde,

înconjurând mașinile și pe captivii din ele. Coborâra, încercând să se dezdoiască, dar nu apucară să facă acest lucru cum trebuie, adică să-și dezdoie spinările, că vocea unui gardian se auzi huruind, aducându-i brusc la cele lumești. Băgăm ghivolii la grajd, zise unul dintre noii păzitori către vechii păzitori și totodată către păziții acestora. Prizonierii știură atunci că nici măcar o floare de salcâm nu vor mai avea dreptul să poarte la ei. În buzunarele de la reverendă încă se simțeau capetele mici înșirate pe ciorchine ale florilor pe care apucaseră să le ia la prima oprire din drumul spre Sighet. Dar de-acum erau ghivoli, nu oameni, așa li se spusese că sunt, drept care nimic nu va mai fi cum a fost. Li se zisesse că vor sta aici doar pentru o noapte, însă episcopul Iuliu știu că va fi pentru multă vreme de-acum înainte. Era ziua de 25 mai a anului 1950.

Ajunseră cu bagaje cu tot pe celular, de unde se zărea toată închisoarea. Nu era mare, ci îndesată, cu odăi răspândite pe două etaje, acestea fiind despărțite de o plasă lungă de sârmă, ca să-i împiedice pe nefericiți să se arunce și să se strivească de ciment, luându-și viața. Nimeni nu avea voie să moară aici de bunăvoie. Trecură, fiecare, prin fața șefului închisorii, părea că el este, căci ținea foi pe care erau scrise cu litere mari numele prizonierilor, verificându-i pe rând dacă ei sunt. Episcopul Iuliu își zise numele și rangul preotesc, dar șeful se burzului la el: Aici nu este episcop, doar deținut, episcop nu mai este. Acum că erau ghivoli, nu mai puteau fi și episcopi, fiindcă nu mai erau oameni.

Celula cu mucegai, numărul 44, unde fu închis cu frații săi avea paturile suprapuse, saltele de paie, cearceafuri

cenușii și pături aspre. Pe pereți erau zgârieturi cu tot felul de nume tremurate ale celor de dinainte care fuseseră închiși aici. Nume de tot soiul, de odinioară dar și de acum. Iar ei erau câțiva episcopi și alți frați de credință adunați laolaltă, măcar atât. Se rugară lui Hristos Însoritul, presimțind că va fi ultima oară când vor avea cuminecătură pentru liturghisire. Ghivolilor urma să li se ia fărâmele de cuminecătură aflate în cutiuța de argint, cine să le lase lor cutiuța de argint în închisoarea Sighet! Era o chestiune de timp să fie confiscată, la fel și hainele preoțești. *De veșmântul Tău, Hristoase, ne agățăm așa cum se agăță copiii ca să fie feriți de rău și de primejdie, acopere-ne, Doamne, cu puterea aripilor tale de fiu al lui Dumnezeu și fi nouă mare și tare ocrotitor! Cerșim scutul tău puternic în sălașul durerii, ajută-ne să fim mereu îmbrăcați în Tine! Se simțiră întăriți și cu inimile vii și îmbărbătate, tocmai fiindcă se temeau că ele ar putea fi încuiate de păzitorii lor. Știau că vor purta bătălie cu temnicerii lor, ca să-și păstreze inimile descuiate și mângâiate de către Hristos Însoritul. Era încercarea cea mai mare în care se cuvenea să se învrednicească să ducă rostul lor de păstori smeriți al Domnului, până la capăt. Păstori dinăuntrul temniței, dacă afară nu mai aveau să fie lăsați să iasă. Dar soarele credinței din hrubă nu arde el, oare, mai tare decât cel de pe cer?*

Dimineața au fost scoși din celulă și duși într-o cameră unde îi aștepta un doctor și un infirmier, pe lângă șeful închisorii, precum și un funcționar care înregistra felul lucrurilor pe care deținuții urmau să le lase la păstrare. De

dezbrăcat au fost siliți să se dezbrace de tot, drept care încă o dată s-au simțit ca niște prunci. La început s-au rușinat, căci trupurile lor erau slăbite și murdare de la călătorie, erau trupuri îmbătrânite, cu toate bolile lor. Dar apoi și-au zis în gând că ei sunt pruncii Preacuratei și ai lui Hristos Însoritul care-și vor întinde aripile peste ei. Și-au adus încă o dată aminte de copiii din parc care se înghesuiseră să îi privească mirați cum stăteau în dubă, în reverele lor preoțești. Și de copiii-păstori de oi care îi priviseră și ei cu mirare. Li s-au dat hainele aspre de închisoare, cioareci și veston vărgate, precum și bonetă tot la fel, pe toate aveau să le coase te miri cum și să le peticească de-a lungul anilor petrecuți la Sighet. Li s-au dat bocanci scâlțiați, li s-au luat ceasurile, crucile, portmoneele, chiar dacă banii au fost înregistrați, ca să nu se piardă, să fie înapoiți când vor ieși de acolo, dacă vor mai ieși. Li s-au luat și iconițele cu Maica Domnului, șeful închisorii mâniindu-se la vederea lor de parcă ar fi văzut pe dracu. Căci Înaripata doar pe deținuți îi ocrotea, iar de păzitorii robilor chiar Dânsa se ferea ca de dracu.

Apoi au dus turma de ghivoli în celule, iar aceștia au sărutat josul celulei, și-au făcut cruce și s-au rugat să fie vrednici ca robi pentru credința lor, stând tare în ea, prigoniți, dar mărturisitori pentru cei de acum și cei ce vor veni. Dacă i-ar fi zărit cineva cum sărută josul celulei de închisoare ar fi fost uimit, dar pentru acești deținuți era un legământ că nu se vor lepăda de frăția lor preoțească și de crucea lor purtată de-acum, pe care o acceptau ca dar. Nu erau triști, ci senini și luminoși.

Paturile erau lipite de perete și suprapuse, de-o parte și de cealaltă a celulei, între ele fiind doar un spațiu oarecare de mișcare. Într-un colț era tineta, ciubărul pentru nevoi, care se golea de două ori pe zi. Mirosul avea să fie duhniitor, dar deținuții nu mai simțeau asta, dacă gândul lor era la cruce, smerenie și îndurare. La ferestre erau gratii, de bună seamă, văzduhul era nevăzut pe dinafară, dar văzut se arăta a fi pe dinăuntru. Păzitorii nu știau, însă, acest lucru, căci altfel cine știe ce măsură aspră ar fi luat, poate ar fi zidit de-a binelea celula, să nu mai aibă ferestre deloc. Mâncarea se aducea la rândul ei în ciubăr, deținuții aveau gamele în care se arunca terciul ori altă moliciune încețoșată luată cu polonicul.

De pus i-au pus să curețe cartofi putreziți, să aleagă fasole, să măture curtea, să spele coridoarele, să curețe latrinele. Să taie lemne, asta era tare greu, nu toți rezistau, se chinuiau îndeajuns. Robii greco-catolici erau bucuroși că sunt lăsați să stea împreună în celulă, căci închisoarea era plină și de celule solitare în care zăceau bolnavi ori deținuți părăsiți de toți și de toate. Înjurăturile și felul oțărât de a fi al păzitorilor nu lipseau, era o suferință să vezi urâtenia vorbelor omenești de acest fel. Uneori, slobozi la gură, păzitorii îi numeau porci bătrâni, iar unul dintre ei îi batjocori pe cei cu barbă, zicându-le că doar strâng păduchi în jurul gurii. Dar aceștia îi răspuseră că dacă atâția ani au purtat barba cu cinste, la fel o vor face și de acum înainte, fie chiar în temniță. Nu toți păzitorii erau așa, câțiva le cereau chiar să se roage pentru ei și pentru una-alta, dar întotdeauna o făceau când erau singuri, ca să

nu fie văzuți și pârâți de ceilalți. Unii dintre ei încă mai aveau credință, aceasta nu fusese stârpită de tot, mai rămăsese o picătură. Dar cei mai mulți dintre ei zbierau și înjurau, iar unii chiar îi pâlmuiau pe robi. Când i-au găsit episcopului Iuliu așchia de fag șlefuită ca un cuțitaș, nu doar i-au confiscat-o, dar unul din milițieni l-a pâlmuț de i-au țuit urechile, mai să-i mute falca.

Altfel, deținuții se concentrau pe viața lor duhovnicească, apoi pe șoaptele și murmurul, fie la deschizătura ușii, fie, mai rar, prin pereții celulei, cu ajutorul cărora încercau să afle cine se găsește în temniță, cine a mai pierit, cine boleşte, cine a fost adus și tot așa. Uneori, foarte rar, schimbau vești datorită țevilor de la încălzirea centrală nefuncțională, pe care le ciocăneau după un alfabet Morse rudimentar. Când aveau noroc, puteau scrie câte ceva minuscul pe petece de hârtie pe care le transmiteau ca pe vremea școlii, când își aruncau bilețele în clasă. Dar hărmlăia școlărească de odinioară era aici înlocuită de liniștea casei de jelanie, tăcută ca mormântul. Când erau scoși din celulă, trebuiau să stea cu privirea în pământ și să nu se uite defel înainte sau în sus, de parcă lumea ar fi fost alcătuită doar din subterane și tunele. Apoi mai era ceva, erau fugăriți când erau scoși din celule, ca nu cumva să afle ceilalți deținuți despre robii greco-catolici iar venirea acestora în închisoare să le dea putere și altora, fie că erau credincioși sau nu. Așa că îi fugăreau ca pe măgari ori ca pe câini ori ca pe păsări de curte, temători fiind păzitorii să nu se ducă vestea despre credințioșia acestor deținuți. Doctorul închisorii era zgârcit cu aspiirinele și nedoritor să